ROK VI

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 2

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 STYCZNIA 1931 R.

W SPRAWIE SAMOWYSTARCZALNOŚCI TŁUSZCZOWEJ

Wzrastające coraz więcej zainteresowanie sprawami: przemysłu tłuszczowego, pokrycia zapotrzebowania tłuszczowego naszego kraju, wreszcie bilansu tłuszczowego Polski — sprawiają, że tematy te stają się przedmiotem wyczerpujących i źródłowych badań i obrad.

Zagadnienie rozpada się na dwa wielkie działy, obejmujące tłuszcze roślinne oraz tłuszcze zwierzęce. Skupiając tymczasem uwagę na tłuszczach roślinnych, należy przedewszystkiem zbadać bilans obrotu handlowego z zagranicą w tym zakresie. Przywóz i wywóz nasion oleistych przedstawiał się w ciągu ostatnich 3-ch lat jak następuje:

	1928	1929	I-X.1930
Przywóz . . .	306.624 q	283.442 q	201.717 q
Wywóz . .	177.273 „	310 820 „	94.709 „
Saldo	— 129.351 q	+ 21.378 q	— 107.008 q

Nadwyżka przywozu w r. 1928 obejmuje przedewszystkiem przywóz siemienia lnianego, w związku ze wzmożonem zapotrzebowaniem na olej lniany i pokost; w r. 1930 — dotyczy przedewszystkiem nasion słonecznikowych, których przywóz wzrósł na tle zwiększonego zapotrzebowania na oleje jadalne, oraz wielkiego urodzaju słonecznika w Rosji i w Rumunji. Dla oceny normalnych warunków w Polsce należy przyjąć r. 1928, gdyż w latach następnych wkraczaliśmy już w okres coraz cięższego kryzysu gospodarczego.

Nadwyżka przywozu w r. 1928, wynosząca niespełna 130.000 q, odnosi się — jak już wskazaliśmy — prawie wyłącznie do siemienia lnianego, na które zapotrzebowanie niezawodnie będzie wzrastało, w związku z niezbędnym rozwojem ruchu budowlanego. Dlatego też należy udostępnić olejarniom przerób całkowitej ilości siemienia lnianego, jaką dysponować może rolnictwo, a nawet zwiększyć obszar obsiewu lnu lub podnieść wydajność tak dalece, aby nie zachodziła potrzeba importu siemienia lnianego. W zakresie rzepaku i rzepiku obserwujemy mniejsze obroty, jednak i tutaj możliwe byłoby przerobienie wszystkich wyprodukowanych nasion, bez konieczności sprowadzania ich z zagranicy w okresie, kiedy nadmiar siemienia został już wywieziony z kraju. Zbyt na te oleje przedewszystkiem leży w ramach zapotrzebowania technicznego.

Znacznie większy ilościowo i wartościowo jest jednak obrót olejami egzotycznemi, których przywóz netto wyniósł (nie uwzględniając oleju rycynowego):

w r. 1928	354.500 q
„ 1929	502.500 „
I-X.1930	360.000 „

Największe pozycje w przywozie stanowią: tłuszcz palmowy i kokosowy, oraz oleje soya i sezamowy. Przywóz oleju palmowego i kokosowego wyniósł w ciągu pierwszych 10-ciu miesięcy roku ubiegłego przeszło 200.000 q.; tłuszcze te — w normalnej temperaturze stałe — mają odmienne właściwości, aniżeli oleje roślinne płynne, tedy nie mogą być ani z niemi porównywane, ani przez nie zastąpione. Stanowią one podstawowy surowiec dla całego przemysłu przetwórczo-tłuszczowego (mydlarskiego, rafineryjnego, margarynowego i t. d.); w zespole importowanych tłuszczów egzotycznych stanowią pozycję przywozu niezbędnego, uzasadnionego gospodarczo i nie dającego się wyeliminować przez ewentualne zastąpienie olejami, pochodzącemi z roślin krajowych.

Przywóz oleju soya i sezamowego w ciągu pierwszych 10-ciu miesięcy roku ubiegłego wyniósł prawie 120.000 q., z czego na olej sezamowy przypada ok. 10%. Olej sezamowy używany jest w medycynie, oraz jako prawem wymagana domieszka do margaryny; nie może być zastąpiony żadnym innym olejem pochodzenia krajowego lub egzotycznego. Olej soya używany jest przeważnie do celów jadalnych, oczywiście po uprzedniej rafinacji. Po wojnie — w wysokim stopniu wzrosła produkcja i spożycie oleju soya, w wyniku znacznego rozszerzenia plantacyj w Mandżurji i stale niższej ceny, w porównaniu z cenami innych olejów roślinnych. Olej ten znalazł powszechne zastosowanie we wszystkich krajach, gdyż nadaje się znakomicie zarówno do celów jadalnych, jak technicznych. W niewysokim stopniu mógłby być zastąpiony

przez olej słonecznikowy pochodzenia krajowego, jednak uprawa słonecznika stoi u nas jeszcze na zbyt niskim poziomie; decydującą jest tu zresztą cena i przyzwyczajenia ludności. Hodowla bobu soya w naszych warunkach klimatycznych daje nienajgorsze rezultaty, jednak z uwagi na niską wydajność oleju i kosztowną uprawę — wątpliwa jest możliwość hodowli na wielką skalę do celów przemysłowych.

Przywóz pozostałych olejów roślinnych obejmuje oliwę (olej oliwkowy), która nie może być zastąpiona innym olejem, olej bawełniany, arachidowy, w drobnej pozycji kukurydzowy, gorczyczny i inne. Oleje te mogą być częściowo zastępowane między sobą, częściowo mogą ustąpić miejsca olejowi słonecznikowemu.

W obecnym stanie rzeczy zdaje się przeto nie ulegać wątpliwości, że przywóz znakomitej części olejów roślinnych jest niezbędny i gospodarczo uzasadniony. Zmniejszenie tego importu osiągnąć możnaby na dwóch równoległych drogach. Z jednej strony należy dążyć do rozszerzenia hodowli nasion przemysłowych, głównie oleistych; wszelkie ilości wyprodukowanych w kraju nasion oleistych powinny być przerabiane w regjonalnych olejarniach. Z drugiej strony — popierać należy powstający u nas przemysł olejarski, oparty na tłoczeniu nasion egzotycznych. Celowa polityka w tym kierunku doprowadzić może do całkowitego prawie zaniechania importu olejów egzotycznych, który zastąpiony będzie przywozem nasion oleistych. Nasiona te, wytłaczane w portach polskich, dadzą olej, pozwalający pokryć zapotrzebowanie wewnętrzne przemysłu, oraz makuch — niezbędny dla rolnictwa.

SPRAWY EKSPORTOWE

Eksport produktów chemicznych do Stanów Zjednoczonych Am. Półn. napotyka ostatnio na specjalne zupełnie trudności. Mianowicie, amerykańskie władze celne obliczają w niektórych wypadkach wysokość cła ad valorem nie od deklarowanej i stwierdzonej fakturą ceny towaru, lecz od znacznie wyższych cen, wychodząc z założenia, że towary polskie sprzedawane są na rynku Stanów Zjednoczonych po cenach dumpingowych, zatem konkurencyjność towarów polskich w stosunku do amerykańskich wywołana jest jedynie specjalną polityką przedsiębiorstw polskich. Stosowanie wyższych, niżby to wynikało z brzmienia taryfy, stawek celnych jest w Stanach możliwe na zasadzie prawa, które pozwala stosować wszelkie restrykcje aż do zupełnego zakazu przywozu włącznie. W wypadkach, gdy stwierdzona została „nielojalna konkurencja", t. j. gdy ceny eksportowe są niższe od cen wewnętrznych krajów eksportujących, czyli gdy straty z tytułu wywozu pokrywane są nadwyżkami, uzyskiwanemi drogą utrzymania wysokiego poziomu cen na rynkach własnych, Stany Zjednoczone wysyłają do wszystkich państw eksportujących swoich kontrolerów, którzy badają księgi handlowe miejscowych firm i w razie ujawnienia różnicy między cenami eksportowemi i wewnętrznemi — niezwłocznie podwyższają opłaty celne, obliczając cła ad valorem podług wyższych norm. W razie natomiast odmowy ze strony przedsiębiorstw ujawnienia ksiąg handlowych, stosowane są groźby niewpuszczania towaru na rynek amerykański.

W miesiącach letnich 1930 r. kontroler Dep. Ceł Stanów Zjednoczonych badał również kilka przedsiębiorstw chemicznych w Polsce, przyczem nie interesował się efektywnemi cenami tranzakcyj hurtowych na rynku wewnętrznym (uwzględniając rabaty, skonta i t. d.), natomiast zbierał jedynie dane cennikowe, które oczywiście w przeważających wypadkach nie mogą być miarodajne przy wszelkich porównaniach. W rezultacie tej wizyty, Dep. Ceł U. S. A. zastosował do pewnych towarów chemicznych podwyższone stawki celne, co oczywiście utrudnia konkurencję w stosunku do innych krajów importujących, i w praktyce uniemożliwia zupełnie wywóz.

Jest zjawiskiem nader znamiennem, że rząd francuski po pewnych doświadczeniach zabronił kontrolerom amerykańskim wglądu do ksiąg eksporterów francuskich; w rezultacie — rząd Stanów Zjednoczonych nie zareagował zupełnie oraz nie wykonał swoich gróźb całkowitego ograniczenia importu. Trzeba sobie zdać sprawę, że wszelkie restrykcje w zakresie importu mogłyby niewątpliwie wywołać pewne posunięcia odwetowe ze strony zainteresowanych rządów. Ponieważ zaś eksport Stanów do Europy przekracza znacznie import — wszelkie utrudnienia przywozu towarów amerykańskich byłyby szkodliwe dla interesów U. S. A., tembardziej że nader trudna sytuacja ekonomiczna Stanów nie pozwala na jakiekolwiek posunięcia, któreby mogły w rezultacie ograniczyć eksport amerykański. Przykład Francji niewątpliwie zasługuje na naśladowanie i spodziewać się należy, że Rząd Polski zajmie zdecydowane stanowisko w tej sprawie, celem usunięcia wszelkich utrudnień celnych oraz umożliwienia ponownego eksportu polskich towarów chemicznych do Stanów Zjednoczonych.

Podane w poprzednim numerze „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" nowe stawki celne, jakie obowiązują od dn. 16 grudnia 1930 w wyniku wymówienia traktatu węgiersko-czechosłowackiego, dotyczą węgierskiej taryfy celnej.

Eksport produktów chemiczych, korzystających ze zwrotu ceł, przedstawiał się w r. 1930 następująco:

Nazwa towaru	1929		1930	
	kg.	zł	kg.	zł.
Cerata . . .	22.584	129.320	36.981	208,395
Biel cynkowa .	2.127.940	2.854.142	2.077.540	2.382.227
Ług potasowy, żelazocyjanki sodu i potasu, błękit .	1.028,283	1.977,484	753 467	1.369.910
Materjały wybuchowe i zapalające .	130.114	694.167	65 268	268.577
Chloran potasu	332 826	265 698	160.679	139.379
Jedwab sztuczny . . .	679.407	12.880.383	940.391	14.616.678
Litopon . . .	—	—	116.052	83.078
		18.001.194		19.068.244

Jak wynika z powyższej statystyki, wzrósł eksport ceraty i jedwabiu sztucznego, natomiast inne pozycje przeważnie uległy zmniejszeniu, co jest wynikiem coraz większej konkurencji na rynkach eksportowych. W ostatecznym rezultacie eksport wszystkich artykułów wzrósł o 1.000.000 zł.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 90 z dn. 22 grudnia r. ub. pod poz. 706 ukazało sią Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 15 listopada 1930 w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej.

Rozporządzenie to zmienia następujące stawki celne, dotychczas nierewidowane:

Poz.	Nazwa towaru	Stawka celna w zł. od 100 kg.	
		Dawna	Obecna
Z 68 p. 6	Glazura	32,50	50.—
Z 112 p. 25b	Woda utleniona . . .	104.—	210.—

Rozporządzenie weszło w życie dn. 1 stycznia r. b.

W Dz. Ust. Nr. 93 z dn. 31 grudnia r. ub. ukazały się pod poz. 738 i 739 Rozporządzenia Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 30 grudnia 1930 o ulgach celnych.

Rozporządzenia te przedłużają do dn. 30 czerwca 1931 dotychczasowe ulgi celne na szereg towarów, z pośród których wymieniamy następujące, bezpośrednio interesujące przemysł chemiczny:

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Cło ulgowe w %% cła normalnego
Z 71 p. 5b, c	Elektrody z węgla, niewyrabiane w kraju, do wyrobu ługu, karbidu, azotniaku, żelazokrzemu i innych stopów żelaza oraz stali szlachetnych — za pozw, Min. Skarbu	10%
Z 77 p. 2 b	Rurki szklane do wyrobu ampułek — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 102 p. 1	Dwutlenek baru . . .	20%
Z 108 p. 4a	Kwas azotowy powyżej 40° Bé i nitroza. . .	75%
Z 112 p. 25b	Nadmanganian potasowy do celów przemysłowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 119 p. 4	Aldehyd benzoesowy do wyrobu barwników syntetycznych — za pozw. Min. Skarbu . .	15%
Z 166	Płatki aluminjowe do wyrobu materjałów wybuchowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 117 p. 6b, II, III, p. 11 a, b. p. 20	Papier do wyrobu papierów światłoczułych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 187 p. 2	Tkanina bawełniana surowa zawierająca w 1 kg. wagi do 15 mtr.² włącznie do wyrobu opon samochodowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
	Niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty — za pozw. Min. Skarbu	35%

Powyższe Rozporządzenia wprowadzają dalej następujące, dotychczas nie stosowane ulgi celne:

103 p. 5	Saletra potasowa do wyrobu prochów czarnych i saletry wybuchowej — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 112 p. 25 c	Organiczne przetwory chemiczne osobno niewymienione, używane jako odczynniki przy płókaniu rud cynkowych — za pozw. Min. Skarbu	10%
Z 117 p. 7 b	Olej drzewny	15%

Następujące ulgi celne obowiązują tylko do dn. 15 stycznia 1931, poczem jednak mają być przedłużone:

Z 11 p. 1	Orzechy ziemne łuszczone sprowadzane do olejarni — za pozw. Min. Skarbu	bez cła
Z 62 p. 5 a	Nasiona słonecznikowe sprowadzane do olejarni — za pozw. Min. Skarbu	bez cła

Wydane poprzednio zezwolenia na ulgową odprawę celną towarów prolongowane są automatycznie do dnia obowiązywania nowych rozporządzeń.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	500 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	180 „
„ „ czysty 99%	330 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,68 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,88 „
* Azotan amonu	103,60 „
Benzen handlowy 90%	90,50 „
„ czysty	105 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	14 „
Chlorek cynku 50° Bé	50 „
Chlorek wapna bielący	40 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	750 „
„ „pro narcosi"	1.800 „
Fenol czysty	300 „
Formalina 40%	270 „
Fosfory rachowskie surowe	3,50—4 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	305 „
* „ techniczna 85/88%	175 „
* Karbid granulowany	75 „
Karbolineum	45 „
Klej kostny	250 „
Klej skórny	400 „
Krezol	140 „
* Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO_3	110 zł.
Kwas mrówkowy 85%	241 „
„ siarkowy 60° Bé	7,37 „
„ solny 19°/21° Bé	14,25 „
„ octowy techn. 30%	110 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	17 „
„ rogowa 13/14%N	60 „
Naftalen surowy prasowany	34,50 „
„ czysty w łuskach	68 „
Octan sodu	140 „
„ ołowiu	235 „
Oleina zwierzęca destylat	255 „
„ „ saponifikat	245 „
Oleum 20%	19,94 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	12 „
Smoła preparowana	20,95 „
Siarczan amonu	36 „
* Siarczek sodu 60/62%	65 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	14,75 „
Stearyna	250 „
Superfosfat 16%	12,80—13,92 „
Toluen czysty	120 „
Żelatyna techn.	450 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdą rozumieją się wraz z opakowaniem

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE", Zgierz, tel. Łódź 21-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 108-09, informacje 204-49 i 56-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Chlorek wapna bielący: .
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Sp. Akc. Przem. Tłuszcz. „SCHICHT", Warszawa, Nowy Zjazd 1 telefony: 422-30 do 422-35.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 160-80.
„Pepege", Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Grudziądz.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Novarsenobenzol:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Phosphit:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Potaż żrący:
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno, tel. 12

Siarka:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Soda kaustyczna:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ" Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10